

Heu-vos aquí la vida d'un poble, d'unes gentes de poble. No en tots els pobles és igual, la vida. Sortosament. Dickens, en una de les seves novel·les —Master Humphrey's Clock—, desitja descobrir en les coses més vulgars i menys estimades que passen pel nostre sedàs una mica de benestar o un gra de bondat. Jo, Aureli Margalef, després de viure la vida aspra, violenta, tèrbola i sensual del poble, escriuré un llibre en el qual no hi haurà el més petit resplendor de benestar, la més petita ombra de bondat, un llibre de lectura aspra, tèrbola, violenta i sensual, en el qual dominaran dues tonalitats: el roig i el negre.

Naturalment, jo no pretenc escriure una novel·la de la que s'esgotin les edicions, una novel·la de les que enriqueixen l'editor i que pel seu assumpte i els seus personatges —l'amor, l'adulteri, la cocaïna, les grans platges de moda, els Palace i els Negresco...— delecti un públic de senyores histèriques i nois de casa bona. No, no: jo no conec l'art d'escriure novel·les, l'art d'enganyar la gent. Jo no soc un novel·lista. Jo soc, simplement, un home que ha vist, i que conta el que ha vist.

Aquest llibre l'he escrit en llargues i penoses hores, quan el tedi del poble queia damunt meu com la grapa d'un monstre. Perdoneu-me aquesta imatge. Ja veureu que en el llibre que us ofereixo he procurat defugir aquest perill de les imatges. És un llibre, el meu, antiretòric, viu, àcid. És el llibre contra la naturalesa i contra els homes de la naturalesa. Alguns novel·listes, la major part d'ells, ens han dit que els costums d'aquests homes de la naturalesa eren idíl·lics, patriarcal. Ens han pintat una Arcàdia de crom, amb mel i sucre. Han abominat de la ciutat, que és la civilització, tirant-li al rostre el llot dels vicis més abjectes, més infamants. Han cantat, amb un lirisme tronat i cursi, les excel·lències de la que ells nomenen, inflant-se la boca d'una manera còmica, mare Natura. És l'herència funesta de Rousseau. Del llagrimós amic de la senyora Warens descendeixen tots els poetes cursis de la Terra. Rousseau feu de la naturalesa un apegalós producte de confiteria.

Aquest llibre meu deixarà una sensació amarga, de pesombre. Sembla que és obligat de pintar el camp amb una paleta de colors brillants i clars, amb una paleta tan banal com la de Sorolla, per exemple. Jo, després d'haver vist el camp de prop, el pinto amb la negra paleta de Rembrandt.

Avui, com mai, quan s'ha aguditzat el mal de l'anàlisi, hom ha de procurar esbrinar el com i el perquè de tots els seus sentiments. Jo vaig a fer-ho, també.

Aquesta sensació de sequedat, de crueltat, de sadisme, que m'ha deixat el camp, potser és deguda al meu estat anormal. Jo he anat al camp, jo he vingut a aquest poble de la muntanya catalana, convalescent d'una malaltia. La convalescència és una resurrecció: els ulls s'obren de nou a la vida, i tot es veu prim, boirós. Tenim la sensibilitat afinada, hiperestesiada. Topem contínuament amb la realitat —de la que, durant la malaltia, hem perdut tota idea—, i la topada ens endoloreix, ens atueix. La nostra retina no pot resistir les clarors massa violentes, els colors massa durs. Les nostres oïdes sofreixen amb una remor massa forta. El més lleu esforç ens dona un gran cansament. Els nostres nervis s'alteren amb qualsevol espectacle que, en estat normal, no ens faria ni fred ni

calor ni ens interessaria. Tota la nostra força física s'ha afeblit, i ens posa davant la vida en una situació falsa, poruga i desconcertant.

La peresa que a l'home de ciutat dona el camp, acaba de deprimir el seu esperit. Al camp, més que en cap altre lloc, la vida és purament material, purament animal. No hi ha, en la vida del camp, més que apetits físics. S'està més prop de la bèstia que de l'home. Potser en això consisteix la veritable felicitat.

Però és molt possible que aquesta impressió acre del camp, sols la tingui jo, que soc un malalt. És possible que un home sa vegi el camp com una estampa i tingui aquests homes del camp per uns éssers idíl·lics d'ànima inefable. És possible que el camp sigui, com volen els poetes, una mena de jardí de Le Nôtre per a totes les fortunes. Hi ha una cosa que em fa dubtar de les meves afirmacions: el gust que pel camp té la burgesia, la nostra i la de tot arreu. El burgès de totes les latituds és un home seriós, treballador, metòdic, de costums honestos i morigerats. La burgesia és el puntal del món. El somni de tot burgès és construir-se o comprar-se una caseta a les afores i retirar-se dels negocis per a dedicar-se a la contemplació de la naturalesa. D'això jo en trec una conseqüència: que la naturalesa deu tenir una certa importància.

Jo, però, no rectificaré una sola paraula d'aquest llibre. Aspre, lleig i dolorós com és, l'estimo com algunes mares estimen els seus fills deformes. A més a més, per a mi, la veritat de la naturalesa és la que he vist jo, perquè la veritat no és una per a tothom: cada u té la seva.

La meua veritat l'ofereixo, en aquest llibre, nua com la representaven els pintors de les darreries del passat segle en els seus símbols. Crec que és aquesta l'única manera d'afrontar la veritat. Posant-hi vels i fulles de parra per no ofendre la moral pública — pública com certa mena de dones que fan fira del seu cos—, s'ha fet un ruralisme antipàtic i fals. És un ruralisme ensucrat i encarcerat.

Aquesta és l'única raó, l'única força que em fa publicar aquest llibre. Jo sé bé que a la nostra terra, amb la publicació de llibres, no es guanyen diners. Jo no necessito guanyar-ne. Jo soc ric, prou ric per no haver de treballar per viure. A més, tampoc tinc la vanitat de l'escriptor professional.

Publico aquest llibre, encès de violència i de virulència, perquè sigui una arma contra aquests novel·listes que, sense cap mena de dignitat, han convertit el pagès pudent i analfabet en una mena de sant d'altar, dotat de totes les virtuts.

[*Venus i els bàrbars* de Lluís Capdevila i Vilallonga (Cap de Brot Edicions, març de 2026)]

I

A mitja tarda i en un poble de la plana he deixat l'automòbil que, junt amb altres viatgers, m'havia dut fins aquí.

Un home m'esperava amb dues mules. Aquest home ha lligat el meu equipatge —un parell de grans maletes, un sac de mà— a l'esquena d'una de les mules. L'altra, que tenia posada una sella incòmoda i primitiva, l'he cavalcant jo.

—I vós? —li he preguntat a l'home que baixava del cim a rebre'm.

No: ells aniria a peu; ell era pagès i podia caminar; ell no es cansava; ell no podia cansar-se.

I hem emprès el camí, enfilant la muntanya que cloïa el carrer —l'únic carrer del poble, costerut i torçat— com una decoració de teatre.

Aquest home que m'acompanya, que em guia, és un home esquerp, eixut i silenciós. Un poeta trauria del seu silenci una deducció: que està acostumat a parlar amb els estels. Jo sé que si algú hi ha incapaç de parlar als estels, és aquest home i tots els homes com ell. Jo sé que aquest home mai ha mirat els estels més que per saber si plourà o si farà sol. Senzillament: aquest home no parla perquè a mi, que vinc de la ciutat, que soc un senyor, no sap què dir-me.

La tarda té, en aquests cims, una lluminositat meravellosa. L'aire és fi, viu, transparent. Es respira una forta, una deliciosa olor d'espennallac, espígol, romaní, farigola, les bones herbes remeieres que, durant molts anys, han explotat els poetes de jocs florals. Són aquests els dies inicials de la primavera, quan la gent plora la mort de Jesús. Aquestes muntanyes, aquests costers de conreu, aquests camps, aquestes oliveres, aquests avellaners, tot, té un aire de resurrecció. La naturalesa no té déu, ni llàgrimes per a plorar-lo.

No es veu ni un home, ni una casa. No se sent un lladruc de gos, que tanta companyia, tanta humanitat, dona al camp. L'aire, com més anem avançant, com més anem ascendint, es fa més fi, més fred. Jo m'alço el coll de l'abric.

Aquesta solitud dona grandiositat al paisatge, però és una grandiositat que deprimeix l'home, que el fa més petit i el deixa indefens. La naturalesa és per a ell un enemic; torna's ferrenya, hermètica, misteriosa.

Aquest és un paisatge dur, esquerp, salvatge, per a fer-hi una guerra de brutalitats, crims ferotges i violacions. Les muntanyes tenen tonalitats d'una magnífica violència: blaus profunds, blaus transparents, morats càlids, minis, sienes i ocre. Les cimes, en aquesta hora última de la tarda, tenen coloracions de rosa i d'or. En aquest aire encès de la tarda, que dona al paisatge un to tràgic, vola un corb. Per entre pedres i gatoses es desfà, cantant, una cabellera d'aigua que baixa a la plana. La plana va fonent-se, desapareixent en la penombra capvespral. Una boira violeta l'embolcalla. En aquesta penombra brillen les llums d'un poble, d'un mas isolat.

Ací dalt hi ha encara un sol que tot ho vesteix de porpra. El cel, en contrast violent amb aquest to dels penyals encesos, té una lírica i suau blavor en la que la lluna és una lluna escenogràfica, una lluna de conte de fades. En els arbres tremolen les primeres fulles i els primers nius. Ara, en aquesta hora, el paisatge s'omple de cantúries d'ocells que se'n van a joc. Aquests ocells són les rosardes, els roquerols, els falciots, les cadernerres, els gafarrons, les tórtors.

Quan arribem al cim, s'albira una gran planura davant meu. En aquesta planura hi ha el poble, que destaca, contra el cel, les seves teulades, la torre de la seva església. La tarda es va abaltint en successives tonalitats roses, violetes, ambrines, grises. El sol ha desaparegut i ha deixat una lluïssor d'or viu damunt les muntanyes blaves de llunyania.

A l'entrada del poble, s'obre la boca de foc d'una ferreria. Ja és nit, i brilla la lluna.